

เรือเหินือคีรีวง : ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน*

RUEA NUEA IN KHIRI WONG: FIRST CAUSE AND CURRENT CHANGES

เดโช แชน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

เชษฐา มุหะหมัด

Chettha Muhamad

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เพื่อศึกษาปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของเรือเหินือคีรีวง ผลการศึกษาพบว่า เรือเหินือคีรีวงนั้นเป็นเรือโบราณในชุมชนคีรีวง ซึ่งใช้เป็นพาหนะในการเดินทางผ่านแม่น้ำลำคลองเพื่อทำการซื้อขายสินค้าในชุมชนคีรีวงหรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับชุมชนภายนอกคีรีวง เช่น มังคุด ทุเรียน เงาะ และหมาก จนกระทั่งน้ำท่วมในปี พ.ศ.2505 เป็นภัยธรรมชาติที่ทำให้น้ำท่วม ดินโคลนถล่มและแม่น้ำลำคลองเกิดความตื้นเขิน ซึ่งส่งผลให้การเดินทางสัญจรผ่านแม่น้ำลำคลองไม่ได้ คนในชุมชนคีรีวงจึงขายเรือเหินือให้กับคนนอกชุมชนทั้งหมด ประกอบกับมีการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชนคีรีวง มีความทันสมัยขึ้นและสะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้ปริมาณการเดินทางและการขนส่งผ่านแม่น้ำลำคลองค่อย ๆ ลดลงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ เปลี่ยนจากเรือเหินือที่เป็นเรือโบราณในชุมชนคีรีวง หรือการเดินทางโดยเรือเหินือได้สิ้นสุดลง เหลือเพียงการถ่ายทอดพิธีกรรมเกี่ยวกับเรือเหินือในชุมชนคีรีวงในงานประจำปีของชุมชนคีรีวงในทุก ๆ ปี โดยนำเรือเหินือไปลอยในแม่น้ำลำคลองเพื่อขอพรจากแม่ย่านาง หลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้น คนในชุมชนคีรีวงร่วมรับประทานอาหาร และนำเรือเหินือมาเก็บรักษาไว้ในวัดคีรีวง อำเภอลานสกาจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้เพื่อให้พิธีกรรมเกี่ยวกับเรือเหินือกลายเป็นต้นแบบที่ทำให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของวิถีแบบเรือเหินือของชุมชนคีรีวงในอดีต โดยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เนื้อหาสอดคล้องกับปัจจุบัน ทำให้เห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: เรือเหินือคีรีวง, ปฐมเหตุ, การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

* Received 1 June 2021; Revised 4 August 2021; Accepted 14 August 2021

Abstract

This article's objective to study first cause and current changes of Ruea Nuea in Khiri Wong. The research found that, Ruea Nuea in Khiri Wong is an old boat in the Khiriwong community that was used to sail across the canals to sell items in Khiriwong or exchange products such as mangosteen, durian, rambutan, and betel nut between Khiriwong community, and villages outside Khiriwong community. Until the flood of 1962, which was a natural calamity that resulted in flooding, mudslides, and shallow rivers and canals. This made it impossible to navigate over rivers and canals. As a result, the inhabitants of Khiriwong sold Ruea Nuea in Khiri Wong to all strangers. A road to the Khiriwong community was also constructed. The volume of traffic and transit across the canals is steadily decreasing as they become more contemporary and convenient. It made a shift, specifically, from the traditional Ruea Nuea in Khiri Wong or Ruea Nuea in Khiri Wong excursions stopped, leaving only the transfer of Ruea Nuea in Khiri Wong community during the annual Khiriwong community event. By taking Ruea Nuea in Khiri Wong into the canals to seek Mae Yanang's blessings following the rite, members of the Khiriwong community gather for a feast. They transported Ruea Nuea in Khiri Wong to Nakhon Si Thammarat Province's Wat Khiriwong Lan Saka District. This was to allow Ruea Nuea in Khiri Wong to become a model for proving the presence of Ruea Nuea in Khiri Wong culture in the past through the process of knowledge transfer in a number of ways. The material is up to date in terms of recognizing the worth and participation of all sectors.

Keywords: Ruea Nuea in Khiri Wong, first cause, current changes.

บทนำ

ภาคใต้ของประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณของชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่ชุมชน ปัจจุบันวัฒนธรรมและประเพณีแบบโบราณกำลังเลือนหายไป เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจจึงทำให้มีการปฏิบัติอย่างไม่ถูกต้อง วัฒนธรรมที่ดีงามมีความเสื่อมถอยไปเรื่อย ๆ แม้กระทั่งชุมชนคีรีวงเป็นที่รู้จักกันดีในชุมชนใกล้เคียงในจังหวัดจังหวัดอื่น ๆ และต่างประเทศจากสื่อสิ่งพิมพ์โทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ต สารคดี หรือบันทึกงานเขียนของกลุ่มคนต่าง ๆ เป็นต้น วิถีชีวิตของคนในชุมชนคีรีวง ในลักษณะ “เรือเหิน” เป็นพัฒนาการใน

ด้านเศรษฐกิจและสังคม กลายเป็นประเพณีที่ทำกันทุกปีอย่างต่อเนื่อง (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture Thailand, 2009); (Ratchabumpheng, S., 2015) “เรือเหินือ” จากคำบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนในชุมชนศิรีวังกล่าวถึงเรือเหินือเป็นเรือโบราณที่ใช้ในการเดินทางในอดีต จึงเกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการสร้างและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยใช้เรือเหินือเพื่อเป็นพาหนะในการเดินทางมาแต่ครั้งโบราณ เนื่องจากบ้านเรือนในอดีตของชุมชนศิรีวังในสมัยก่อนนิยมปลูกหันหน้าออกทางแม่น้ำ จึงนิยมใช้เรือเหินือเป็นพาหนะในการเดินทางในชีวิตประจำวัน และเดินทางผ่านแม่น้ำลำคลองเพื่อการขายหรือแลกเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ระหว่างชุมชน เช่น ผลไม้ ผักในท้องถิ่น หมากพลู เป็นต้น (The group of Rournour in Khiriwong, 2013) จนกระทั่งเรือเหินือในชุมชนศิรีวัง กลายเป็นประเพณีสืบทอดมาจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่เกี่ยวกับต้นกำเนิดของคนในชุมชนศิรีวังได้รับทราบและให้เข้าใจถึงต้นกำเนิดของเรือเหินือ มีการปลูกฝัง และวางรากฐานสำหรับคนรุ่นใหม่ในชื่อ “รักบ้านเกิด รักถิ่นฐาน รักพี่น้อง” การประสานการรักษาและการดำรงอยู่ของชุมชนเอาไว้ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตั้งแต่รุ่นเก่าไปจนถึงรุ่นใหม่ในชุมชนศิรีวัง นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเห็นได้ว่า “เรือเหินือ” เป็นส่วนสำคัญหนึ่งของการประสานการรักษาและการดำรงอยู่ของชุมชนเอาไว้และสามารถเกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (Oknation, 2010); (Anantawong, W., 2018); (Churot, S. et al., 2001)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “เรือเหินือศิรีวัง : ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน” ด้วยคำถามที่ว่า ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเป็นอย่างไร และเพื่อบอกเล่าจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ในการดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตของชุมชนในปัจจุบัน

บริบทชุมชนศิรีวัง : พื้นที่อากาศที่ดีที่สุดในประเทศไทย

ชุมชนศิรีวัง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่อากาศที่ดีที่สุดในประเทศไทย ซึ่งได้รับการรับรองโดยกรมควบคุมมลพิษ (Chiang-Aree, W. & Khunram, S., 2012) มีบริบทของชุมชนศิรีวัง ประวัติอาณาเขต ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ อาชีพหลักและเสริมและกลุ่มอาชีพ/การท่องเที่ยว ดังนี้ (Ministry of Tourism and Sports, 2020); (Ratchabumpheng, S., 2015); (Khaenamkhaew, D. and Muhamad, C., 2021)

1. ประวัติของชุมชนศิรีวัง ชุมชนศิรีวังมีประวัติยาวนานกว่า 200 ปี ชุมชนศิรีวังเป็นที่รู้จักในนาม “อากาศที่ดีที่สุดในประเทศไทย” เป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ และสังคมโลก บรรพบุรุษของชุมชนมีความมั่งคั่งและความเป็นปึกแผ่นสะสม บรรพบุรุษคนแรกของชุมชนศิรีวังมีการตั้งรกรากในชุมชนศิรีวังเนื่องจากมีการหลบหนีจากการถูกเกณฑ์ให้ไปทำสงครามในเมืองไทยบุรี (ปัจจุบันเป็นเมืองในมาเลเซีย) ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการ

ชักชวนและเดินไปตามคลองขุนน้ำ (ปัจจุบัน คือ คลองท่าดี) มีการเดินไปยังที่ราบเล็ก ๆ ระหว่างหุบเขา เนื่องจากภูเขาล้อมรอบ และยากที่จะติดตาม พื้นที่นี้อุดมสมบูรณ์ และมีน้ำไหลตลอดทั้งปี และเป็นอาชีพตามบรรพบุรุษที่ได้รับการปลูกฝังมานานกว่า 200 ปี มีการตั้งถิ่นฐาน 7 ครอบครัวเป็นครั้งแรกในชุมชนศิรีวง แต่บางคนบอกว่ามีมากกว่า 7 ครอบครัว น่าจะไม่ใช่การโยกย้ายมาพร้อมกัน แต่มีการโยกย้ายเข้ามาเป็นระยะ ๆ

2. อาณาเขต ชุมชนศิรีวงมี 4 หมู่บ้าน คือ 1) บ้านศิรีวง เนื้อที่ประมาณ 411.04 เฮกตาร์ (2,569 ไร่) อยู่ทางทิศเหนือจากที่ว่าการอำเภอสนาทาง 12 กิโลเมตร, 2) บ้านศิรีทอง มีพื้นที่ประมาณ 142.4 เฮกตาร์ (890 ไร่) อยู่ทางทิศเหนือจากที่ว่าการอำเภอสนาทาง 13.80 กิโลเมตร, 3) บ้านขุนศรี เนื้อที่ประมาณ 351.2 เฮกตาร์ (2,195 ไร่) ซึ่งอยู่ทางเหนือจากที่ว่าการอำเภอสนาทาง 14.5 กิโลเมตร และ 4) บ้านศิรีดารา มีพื้นที่ประมาณ 403.04 เฮกตาร์ (2,519 ไร่) ซึ่งอยู่ทางเหนือจากที่ว่าการอำเภอสนาทางที่มีความยาว 14 กิโลเมตร

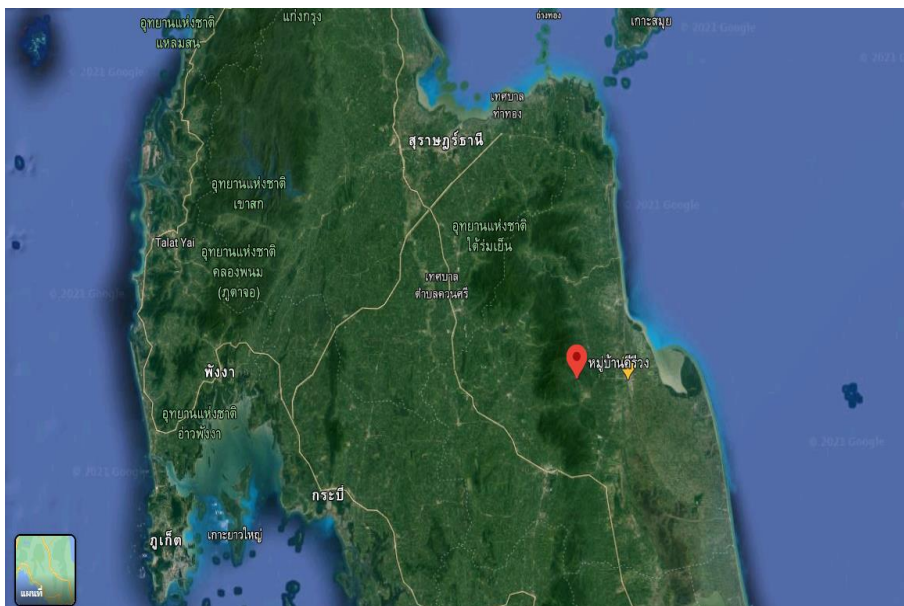
3. ลักษณะภูมิประเทศ ชุมชนศิรีวงตั้งอยู่บนพื้นที่ราบระหว่างภูเขา ภูเขาล้อมรอบ รวมถึงภูเขาใหญ่ นอกจากนี้ชุมชนศิรีวงยังมีคลองหลัก คลองลำห้วย คลองตะชัย น้ำไหลผ่านคลองบ้านศิรีทอง และไหลไปพบกับคลองโป่งที่บ้านศิรีธรรมกลายเป็น “คลองขุนน้ำ” และต่อมามีการเปลี่ยนชื่อเป็น “คลองท่าดี”

4. ภูมิอากาศ ชุมชนศิรีวงตั้งอยู่ในสภาพภูมิอากาศของคาบสมุทรอินโดจีน ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมจากทะเลอันดามัน และทะเลไทย ชุมชนศิรีวงมี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน มีฝนเล็กน้อย และมีอุณหภูมิสูง ในฤดูฝนแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ส่วนแรกเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม และมีฝนเล็กน้อย ช่วงที่สอง คือ เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม และมีฝนตกหนัก ส่งผลให้พื้นที่ของชุมชนศิรีวงมีฝนตกชุก

5. อาชีพหลักและเสริม อาชีพหลัก คือ มีการเพาะปลูกบนเนินเขาในรูปแบบสวนแบบผสมผสาน ภาษาท้องถิ่น คือ “สวนสมรม” เพราะในสวนมีพืชหลายชนิดปลูกในสวนเดียวกัน เช่น สะตอ, มังคุด, ทุเรียน, หมากพลู, ลูกเนียง เป็นต้น นอกจากนี้คนในชุมชนศิรีวงยังเป็นพ่อค้าที่ซื้อสินค้าจาก “สวนสมรม” เพื่อขายที่ตลาดหัวอิฐในจังหวัดนครศรีธรรมราช และอาชีพเสริมมีอาชีพการงานทั่วไปใน “สวนสมรม” คือ มีการรับจ้างเพื่อตัดหญ้า มีการว่าจ้างในการเก็บรวบรวมสินค้า มีการรับจ้างตัดแต่งต้นไม้ในสวน ฯลฯ

6. กลุ่มอาชีพ มีผลิตภัณฑ์แปรรูป และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รวมถึงกลุ่มของมัตถ์ย้อมจากสีธรรมชาติ กลุ่มลายเทียนกลุ่มของผ้าบาติกจากสีธรรมชาติ กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มของการแปรรูปน้ำผลไม้ กลุ่มของสมุนไพรกลุ่มของกวนทุเรียน เป็นต้น

7. การท่องเที่ยว มีการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีชาวบ้านทำหน้าที่เป็นไกด์นำเที่ยว มีการให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนศิรีวง มีการทำหน้าที่เป็นผู้นำในการศึกษาธรรมชาติและจัดหาที่พักในชุมชน (โฮมสเตย์)

ภาพที่ 1 แผนที่ทางอากาศชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
(Google Earth., 2021)

เรือเหนือ : ความหมายและการก่อร่างสร้างโคลง

จากคำบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนถึงคนรุ่นใหม่ในชุมชนศิรีวังที่บ่งชี้ว่า การเดินทางโดยทางบกในอดีตเป็นไปได้อย่างลำบากมาก ทำให้หลายคนสนใจศึกษาค้นคว้าและค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวของชุมชนศิรีวัง เพื่อทราบต้นกำเนิดของบรรพบุรุษ และเหตุผลในการเลือกชุมชนศิรีวังในการตั้งถิ่นฐาน และเพื่อทราบวิวัฒนาการของเรือเหินและวิถีคิดในการต่อสู้กับปัญหาการใช้ชีวิต ทำให้กล่าวได้ว่า เรือเหินเป็นเรือโบราณในชุมชนศิรีวังที่เดินทางผ่านแม่น้ำลำคลอง ซึ่งเป็นเสมือนเส้นทางในการดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตทางน้ำของชุมชนศิรีวัง ทั้งนี้เพื่อการขายสินค้าหรือแลกเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ระหว่างชุมชน เช่น ผลไม้ ผักในท้องถิ่น หมากพลู เป็นต้น (The group of Rournour in Khiriwong, 2013)

เรือเหินือในชุมชนคีรีวง เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่สร้างและพัฒนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อเป็นพาหนะในการเดินทางมาแต่ครั้งโบราณ เนื่องจากบ้านเรือนของชาวคีรีวงในสมัยก่อนนิยมปลูกหันหน้าออกทางแม่น้ำ ชาวคีรีวงจึงนิยมใช้เรือเหินือเป็นพาหนะในการเดินทางในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้เรือเหินือยังถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามความต้องการในการนำเรือเหินือไปใช้งานท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนคีรีวงเป็นสำคัญ (Kaosol, N., 2018) ทำให้ก่อเกิดการแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มีผลไม้หลากหลายชนิด เช่น มังคุด ทุเรียน เงาะ และหมาก การปลูกผัก และมีไก่ที่เลี้ยงไว้รอบ ๆ บ้านเพื่อลดค่าใช้จ่ายของครอบครัว ทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารกับ

ต่างถิ่นเพื่อรับประทานกันในครอบครัว ก่อเกิดความสัมพันธ์ภายนอกชุมชน แม้ว่าคนในชุมชน ศีรีวงส่วนใหญ่ไม่ชอบออกไปนอกชุมชน ศีรีวง แต่ก็ออกไปบ้างในยามจำเป็น เช่น ข้าวสารหมด เนื่องจากชุมชน ศีรีวงมีพื้นที่เป็นภูเขาไม่สามารถปลูกข้าวได้ มีแต่สะตอ มังคุด ทุเรียน หนาม ฯลฯ จึงมีการแลกเปลี่ยนแลกเปลี่ยนข้าวสารกับภายนอกชุมชน โดยประมาณ 1-2 เดือน ก็ออกไปนอกชุมชน หรือไปพบปะญาติพี่น้องในชุมชนอื่น ๆ รวมถึงไปหาหมอเมื่อยามไม่สบาย (Ratchabumpheng, S., 2015)

รูป 2 เรือเหินือ ศีรีวง

(The group of Rournour in Khiriwong, 2013)

เรือเหินือ : จากคำทอสู่ถนนเส้นใหม่

การคมนาคมขนส่งทางน้ำเป็นการขนส่งที่ใช้กันมาแต่ในอดีตในแม่น้ำ ลำคลอง และทางทะเลต่อเนื่องมายาวนาน เนื่องจากมีต้นทุนการขนส่งน้อยกว่าการคมนาคมขนส่งทางบก ในอดีตจึงได้รับความนิยมมากกว่า แต่ปัจจุบันเส้นทางถนนในชุมชน ศีรีวงมีความทันสมัยขึ้น สะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้ปริมาณการเดินทางและขนส่งทางน้ำค่อย ๆ ลดลง (Kaosol, N., 2018) ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงหลังน้ำท่วมในช่วงเวลาหลังน้ำท่วมในปี 2505 และเป็นจุดสิ้นสุดของเรือเหินือ จากปรากฏการณ์น้ำท่วมทำให้ดินโคลนถล่ม และแม่น้ำลำคลองตื้นเขิน ส่งผลให้ไม่สามารถสัญจรทางเรือได้อีก คนในชุมชน ศีรีวงจึงขายเรือทั้งหมด ทำให้เรือเหินือค่อย ๆ หายไป จากนั้นได้มีการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชน ศีรีวงเพื่อการสัญจรและเดินทางโดยทาง

บก เช่น เดินจักรยาน รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น ชุมชนคีรีวงมีการบุกเบิกเส้นทางเดินรถ ทำให้ชุมชนคีรีวงมีถนนเป็นครั้งแรกหลังน้ำท่วมเมื่อปี 2505 โดยถนนสายแรกมาจากนอกชุมชนคีรีวงมาถึงวัดวังไทร ถนนสายที่สองจากฝั่งบ้านย่านยาวถึงวัดวังไทร หลังจากนั้นก็มีถนนสายที่สามจากวัดโคกโพธิ์สถิตถึงชุมชนคีรีวงเป็นถนนสายใหม่และกว้างกว่าสองสายนั้น จากนั้นก็ไม่มีเส้นทางเดินทางโดยเรือเหนืออีกต่อไป (Ratchabumpheng, S., 2015)

ร่องรอยและพิธีกรรม : การอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง

การอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง สามารถปฏิบัติได้หลายวิธี ได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ เช่น การอนุรักษ์พิธีกรรมเรือเหนือด้วยการจัดชมรมหรือกลุ่มเรือเหนือประจำท้องถิ่น หรือการเชิญผู้สูงอายุในชุมชนมาถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นหลัง เป็นต้น ทั้งยังต้องมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในชุมชนคีรีวงที่ละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวงให้หันกลับมาสนใจและให้ความสำคัญ เช่น ควรส่งเสริมการศึกษาหรือจัดกิจกรรมขึ้นในโรงเรียน เป็นต้น ประกอบกับการร่วมกันทำให้การอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงการจัดแสดงหรืออนุรักษ์เป็นบางช่วงเท่านั้น และยังต้องสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนคีรีวงและคนไทยเห็นคุณค่าและร่วมกันอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง เช่น ส่งเสริมและปลูกฝังให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง รวมทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รู้ความเป็นมาและการใช้ประโยชน์จากเรือเหนือตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น (Mungsainun, A., 2011)

สำหรับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรือเหนือในชุมชนคีรีวง โดยผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อความรัก ความสามัคคีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปัจจุบันวัฒนธรรมกำลังเลือนหายไป ซึ่งคนสมัยใหม่มักจะละเลย แม้จะมีการนำมาปฏิบัติอยู่บ้าง แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ จึงก่อให้เกิดเป็น “พิธีกรรม” ด้วยความเชื่อและความศรัทธา (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture Thailand, 2009) มีแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาในทางศาสนาหรือไสยศาสตร์ พิธีกรรมประกอบด้วย คือ มีประธานของพิธี ประกอบพิธีกรรมได้ขลัง และศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งเป็นผู้สืบทอดวิชาจากบรรพบุรุษ ผู้ประกอบพิธี ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยประธานในพิธี และต่างเป็นลูกศิษย์ที่ได้รับการไว้วางใจจากผู้ประกอบพิธี ผู้ร่วมพิธี ซึ่งผู้ร่วมพิธีเป็นคนทั่วไป ลูกหลานในชุมชน หรือผู้ที่สนใจได้ทั้งหมด สถานที่ประกอบพิธี วันเวลาประกอบพิธี การประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้ง ต้องเตรียมตัวล่วงหน้าเป็นเวลานาน เพื่อป้องกันความผิดพลาด และตามตำราโบราณ อุปกรณ์ในการทำพิธี มีหลายชนิด ทั้งแบบเป็นวัตถุและเป็นวัตถุดิบ และขั้นตอนในการประกอบพิธี ตามรูปแบบของพิธีกรรมนั้น ๆ (Muenrak, P., 2020) ปัจจุบันชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่ทำสวน ในลักษณะ “สวนสมรม” เช่น สะตอ มังคุด ทุเรียน หมาก เป็นต้น มีรายได้ไม่มากนัก แต่ยังมีรายได้เสริมจากการ

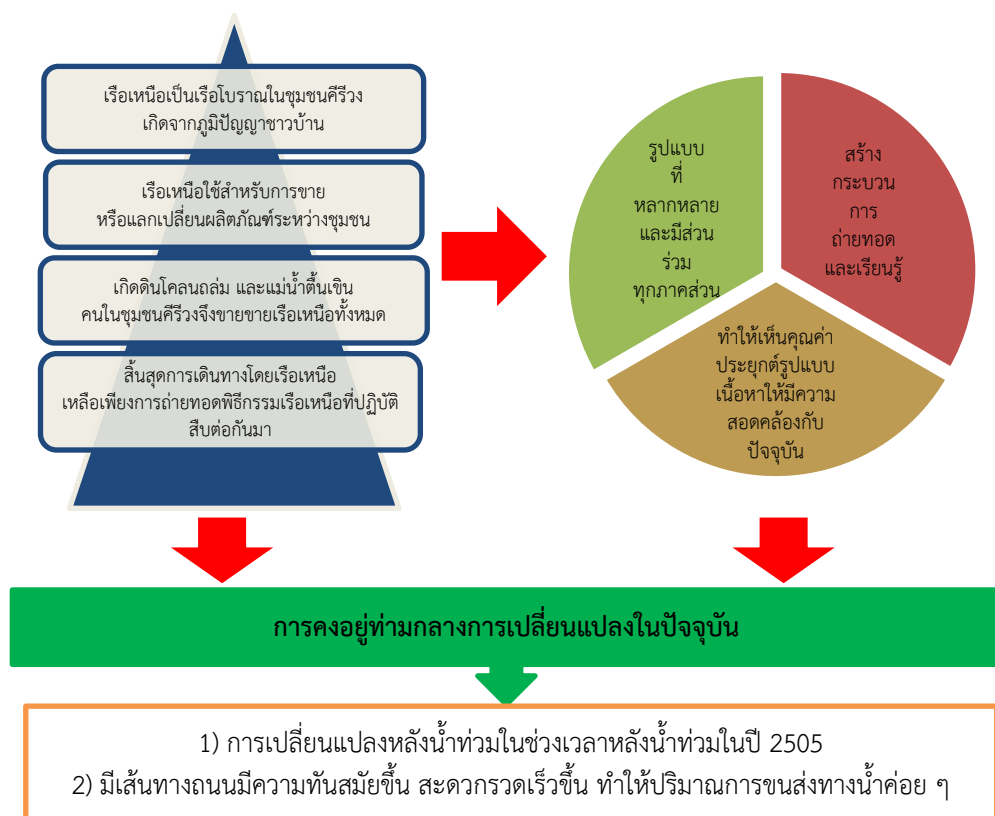
เป็นแหล่งท่องเที่ยวและรายได้เสริมจากอาชีพ OTOP เช่น กลุ่มมัดย้อมจากสีธรรมชาติ กลุ่มลายเทียน กลุ่มผ้าบาติกจากสีธรรมชาติ กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มทุเรียนกวน เป็นต้น ชุมชนคีรีวงกลายเป็นต้นแบบในการส่งเสริมอาชีพ ปัจจุบันชุมชนคีรีวงได้รับการปรับปรุงมีโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น คนในชุมชนคีรีวงอยู่อย่างพึ่งพา และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และตระหนักในคุณค่าของเรือเหินทำให้มีการอนุรักษ์เรือเหินของชุมชนคีรีวง ในทุก ๆ ปี จะมีประเพณีการนำเรือเหินไปลอยในลำคลองเพื่อขอพรจากแม่ย่านาง (สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเรือโบราณ) ตามความเชื่อของชุมชนคีรีวง หลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้น ชาวชุมชนคีรีวงจะนำอาหารมาร่วมรับประทานพร้อม ๆ กัน และในช่วงเย็นจะช่วยกันนำเรือเหินกลับมาเก็บรักษาไว้ในวัดคีรีวงตามเดิม (Ratchabumpheng, S., 2015)

เรือเหิน : การคงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

แม้ในปัจจุบันเรือเหินถูกเก็บรักษาไว้อย่างดีไว้ในวัดคีรีวง เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวิถีแบบเรือเหินที่ส่งต่อไปยังลูกหลานถึงวิถีแห่งการต่อสู้และการทำมาหากินในอดีต จึงจำเป็นต้องมีการกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากพ่อแม่ไปสู่ลูก การถ่ายทอดในหมู่เครือญาติ และการถ่ายทอดความรู้ในสถานศึกษาเพื่อให้คนทั่วไป ตระหนักถึงความสำคัญและอนุรักษ์ตลอดจนสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (Sornkong, K. et al., 2014) มีรูปแบบที่หลากหลายที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของบทบาทต่าง ๆ ที่สลับสับเปลี่ยนกันได้ของผู้สร้างและผู้รับความรู้อย่างมีพลวัตในหลายรูปแบบ ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การแปลงให้เป็นความรู้ชัดแจ้ง การรวมความรู้ และการแปลงความรู้สู่ภายในต่อการนำความรู้ไปปรับใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้ประสบความสำเร็จร่วมกัน (Jeena, K. and Khutrakun, A., 2018) เพื่อให้เห็นคุณค่าจะช่วยให้กลายเป็นแรงจูงใจให้ชาวบ้านมีความสนใจ พร้อมทั้งประยุกต์รูปแบบและเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับปัจจุบัน มุ่งเน้นไปที่การบูรณาการระบบสารสนเทศ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการถ่ายทอดความรู้ให้มีมากยิ่งขึ้น (Tangprasert, S. and Porrawatpreyakorn, N., 2014) ให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคมของท้องถิ่น และการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่น หรือเรือเหินจากรุ่นสู่รุ่น แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่เริ่มมีวิถีชีวิตที่ห่างชุมชน ทำให้การถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นต้องพิจารณาเสริมกิจกรรมให้ถึงคนรุ่นใหม่ที่สามารถเข้ามาสนับสนุนกระบวนการต่าง ๆ ของการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นได้ในปัจจุบัน (Jonjuabthong, L., 2015)

สรุป

เรือเหินือเป็นเรือโบราณในชุมชนศรีวังเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่สร้างและพัฒนามาตั้งแต่อดีตเพื่อเป็นพาหนะในการเดินทางมาแต่ครั้งโบราณผ่านคลอง เป็นเสมือนเส้นทางของวิถีชีวิตทางน้ำเพื่อการขายหรือแลกเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ระหว่างชุมชน เช่น มังคุด ทุเรียน เงาะ และหมาก เนื่องจากบ้านเรือนของชาวศรีวังในสมัยก่อนนิยมปลูกหันหน้าออกทางแม่น้ำจึงใช้เรือเหินือเป็นพาหนะในการเดินทางในชีวิตประจำวัน และแลกเปลี่ยนข่าวสารกับภายนอกชุมชน จนกระทั่งน้ำท่วมในปี 2505 ทำให้ดินโคลนถล่ม และแม่น้ำลำคลองตื้นเขิน คนในชุมชนศรีวังจึงขายเรือทั้งหมด และได้มีการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชนศรีวังเพื่อการสัญจรและเดินทางโดยทางบก เป็นจุดสิ้นสุดการเดินทางโดยเรือเหินือ เหลือเพียงการถ่ายทอดพิธีกรรมเรือเหินือที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเพื่อให้เห็นคุณค่าและร่วมกันอนุรักษ์ โดยในทุก ๆ ปี จะนำเรือเหินือไปลอยในลำคลองเพื่อขอพรจากแม่ย่านาง หลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้น ร่วมรับประทานอาหารพร้อม ๆ กัน และนำเรือเหินือกลับมาเก็บรักษาไว้ในวัดศรีวัง เพื่อให้การดำรงอยู่ของวิถีแบบเรือเหินือมีการกระบวนถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบที่หลากหลาย เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับปัจจุบัน ทำให้เห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

รูป 3 องค์ความรู้ใหม่ของปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของเรือเหินือศรีวัง

จากรูป 3 องค์ความรู้ใหม่ของปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของเรือเหินือคีรีวง สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ว่า ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของเรือเหินือคีรีวง น่าจะมาจาก 2 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงหลังน้ำท่วมในช่วงเวลาหลังน้ำท่วมในปี 2505 และปัจจุบันเส้นทางถนนมีความทันสมัยขึ้น สะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้ปริมาณการขนส่งทางน้ำค่อย ๆ ลดลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ เปลี่ยนจากเรือเหินือที่เป็นเรือโบราณในชุมชนคีรีวงมาเป็นพิธีกรรมเรือเหินือในชุมชนคีรีวง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง เรือเหินือคีรีวง: พัฒนาการ พิธีกรรมและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- Anantawong, W. (2018). The meanings and way of life of Khiriwong Community. Proceeding of the 9th Hatyai National and International Conference. Songkhla: Hat Yai University.
- Chiang-Aree, W. & Khunram, S. (2012). Nakhonsi, The great wonder of culture and nature. Nature Explorer, 13(145), 26-58.
- Churot, S. et al. (2001). The project of the North Boat Project: Way of Life of the Kiriwong Community from the words of people in the community. Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Department of Religious Affairs, Ministry of Culture Thailand. (2009). Rituals and traditions. Bangkok: Printing House, Agricultural Cooperative Association of Thailand, Ltd.
- Google Earth. (2021). Aerial map of Khiri Wong community, Lan Saka district, Nakhon Si Thammarat province. Retrieved March 1, 2021, from <https://www.google.com/maps/>
- Jeena, K. and Khutrakun, A. (2018). Knowledge Transfer Process from University to Community: a Case Study of Viharn Phra Chao Pun Ong Conservation Project, Wat Pong Sanuk, Lampang Province. Political Science and Public Administration Journal, 9(1), 59-80.

- Jonjuabthong, L. (2015). Use of Web 2.0 to Support Knowledge Transfer Processes of a Young Generation: A Case Study of Indigenous Knowledge Transfer. *Business Review*, 7(2), 169-188.
- Kaosal, N. (2018). Thai Local Wisdom and Evolution of Boats. *Journal of Chandrakasemsarn*, 24(46), 30-45.
- Khaenamkhaew, D. & Muhamad, C. (2021). Ruea Nuea in Khiri Wong: Development, rituals, and participation in conservation. In the research report outline. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
- Ministry of Tourism and Sports. (2020). Kiriwong Community. Retrieved March 1, 2021, from <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/compare/itemid/1881>
- Muenrak, P. (2020). Beliefs and rituals of infusion of vanilla, a case study of Wat Khaoho, Village No. 3, Makok Nuea Sub-district, Khuan Khanun District, Phatthalung Province. In the Bachelor of Arts thesis in Community Development. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
- Mungsainun, A. (2011). Participation in the conservation of Thai culture and wisdom. Retrieved March 1, 2021, from <http://xxxzy111.blogspot.com/p/3.html>
- Oknation. (2010). Way of life, Way of the river, Way of Rour Nour. Retrieved March 1, 2021, from <http://oknation.nationtv.tv/blog/ryokoku/2010/05/22/entry-1>
- Ratchabumpheng, S. (2015). Ruer Nuer : Economic and Social Development. In Case study: Kiriwong Community, Gumlone, Lansaga, Nakorn Si Thammarat. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
- Sornkong, K. et al. (2014). The Knowledge Transmission Process of Local Handicraft: A Case Study of Pikul-Pattern Rattan Basket Moo1, Tambon Ban Kratum, Amphoe Sena, Changwat Phra Nakorn Si Ayutthay. *Humanities Journal*, 21(2), 95-114.
- Tangprasert, S. and Porrawatpreyakorn, N. (2014). Knowledge Transfer in the Context of Information Systems Integration: A Systematic Literature Review. *Information Technology Journal*, 10(2), 70-84.
- The group of Rournour in Khiriwong. (2013). Way of life, Way of the river, Way of RourNour. Retrieved March 1, 2021, from <https://web.facebook.com/pg/reunheu/about/?ref=pa>